

na oglašeno terjatev. Vse pravice večine obrnene so le na upravo, na oskrbovanje skupnega premoženja. Naše privatno pravo torej ne pozna večine v dejanstvenih, ampak le v formalnih vprašanjih.

In kdo ne bo pritrdil, da bi tudi zelo nevarno bilo na novo vpeljati to načelo v privatno pravo. Očividno je, da bi tu skoro nikdar ne odločevali pravni obziri, ampak koristi one stranke, ki ima slučajno večino. Stvar zdi se nam tako jasna, da bi bilo odveč utemeljevati jo z dejanskimi dokazi. Mislimo si le razmere posestnikov železniških prioritet prve in druge vrste. Kar je zadnjim na korist, more biti prvim na škodo. Če torej premožen posestnik prioritet druge vrste nakupi veliko število prioritet prve vrste, bo znabiti le-te majoriziral in prouzročil sklep, ki popolnoma nasprotuje koristi posestnikov prioritet prve vrste, in jako ugaja koristi posestnikov prioritet druge vrste. Kako se pri takej spekulaciji počuti železniški kredit — pri denasnjih razmerah velikansk faktor — tega nam ni treba na drobno razkladati.

Po vsem tem je priznanja vredno, da je naše postavodajalstvo pustilo na strani omenjeni načeli in izreklo se za to, da naj v popisanem položaji odločuje nepristranska oseba, — sodnik, oziroma po sodniku imenovani kurator.

O kazenskem uzroku.

Spisal Josip vit. Schneid pl. Treuenfeld.

Na Dunaji, o božiči 1880.

Oživljenje „Slovenskega Pravnika“ napolnilo me je z velikim zadostenjem, in to zavoljo tega, ker se je list vstanovil v času, ki trpi revščino na idealnih nameravanjih, in ker se listov namen na eksemplativen način razločuje od tistega nacijonalnega motoviljenja, katero se ozira jedino le na politične momente, zanemarija pa tiste kulturne pripomočke, s katerimi se vstvarjajo narodu v korist veliki in stalni napredki.

Oživljenje „Slovenskega Pravnika“ daje mi povod, da k vašemu delu donesem intelektualno svoje zerno, ter upam stvari koristiti, če vašemu listu izročim odlomke iz starejšega, mej leti 1868—1873 napisanega svojega dela.

Na prvem mestu poudarjam, da je delo, iz katerega so naslednja preišljevanja vzeta, hotelo preiskovati vtise, s katerimi upljiva časov duh na posamezne materije pravnega znanstva. Vse tukaj razvite misli so tako rekoč petrefakti hrepenenja, pri premembah v postavo-dajstvu in v pravnem izvrševanju dokazati slaba vplivanja po novostih hlepeče, svoje produkte neprestano spreminjajoče socijalne družbe.

Poskušal sem na primer dokazati, da so pravni pojmi po svoji natori stacionarni ostali, če se je tudi zakonodajstvo, spremenljivo kot časov duh, konstantno od ljudskega (narodnega) prava odstranjevalo, ter se z ljudskim pravom v nasprotje postavljalo. Zgodovina cele najnovejše legislacije ilustrira boj pozitivnega zakona proti naturnemu (narodnemu) pravu.

Tako so posebno moderni procesni zakoni, ki s silnim svojim formalizmom, mnogobrojnimi svojimi postopani in z brezštevilnimi zunanjimi svojimi momenti napravljajo, da je materijelno pravo dostikrat skoraj neizpeljivo in anulirano.

Oči bodeča prikazen se mi vidi pri spremembah v kriminalnem pravu. Boj kazenskih teorij je to polje popolnoma preril. Vresničenje omenjenih teorij pa je vstvarjalo tako disharmonijo med zakoni in ljudskimi čuti, kakor se ne nahaja nikjer drugod.

Preiskujmo vprašanje kazenskih teorij! Ali je kazensko pravo od Boga gosposkam izročeno pravo; ali je vstanovljeno po takozvani državljanski pogodbi (Staatsvertrag) ali je pravičen nasledek doprinešenega zločinstva; ali naj se ima kot talijon, ali kot ekspijacijon; in ali konečno namerava resnično poravnanje motenega pravnega reda, o vsem tem se nahaja še dandenes toliko diferenc kakor tudi o tem, če se sme kazenski namen s kazenskim uzrokom pomešati, tako, da se uzrok kazni izpelje iz namena, katerega naj bi kazen kot pripomoček dosegla.

Iz tega čisto zavržljivega pomešanja pojmov nastale so mnogobrojne teorije, in teorij nianse. Na primer: teorija poboljšanja, ostrašenja, psihologičnega pritiska, samolastne brambbe, prevencije, političnega pokorjenja itd. Z vsemi temi teorijami se že čez 60 let učenjaki pečajo, in vendar se še sedaj vprašanje ni rešilo! Nasprotno! Ozir na teorije je na kazensko zakonodajstvo škodljivo uplival, katero je vsako kazensko sankcijo na kazensko teorijo pokladalo, in dimorfne delikte prevedelo z enakimi kaznimi.

(Konec prihodnjič.)